

FÖLDRAJZ

6. évfolyam

A földrajzi övezetesség alapjai

- A földrajzi és az éghajlati övezetesség közötti különbség.
- A földrajzi övezetesség elemeinek összefüggéseit mutató ábrák (diagramok, modellek, magyarázó ábrák) elemzése.
- A természeti adottságok társadalmi-gazdasági hatásai, környezeti következményei. A környezet és az életmód kapcsolata.

Ismerje az éghajlati elemeket, az éghajlatot alakító és módosító tényezőket, azok éghajlati övezetességet kialakító szerepét.

Legyen képes éghajlati diagram olvasására.

A forró övezeti földrajzi-környezeti kapcsolatok feltárása. Esőerdővidék (a felszálló légáramlás következménye, jellemzői, erdőirtás és termőföld-erózió); szavannavidék (az évszakos esőzés következményei, legelőváltó gazdálkodás, az elsivatagosodás folyamata); sivatag (a leszálló légáramlás uralma, jellemzői, napenergia-készlet).

A mérsékelt övezeti földrajzi-környezeti kapcsolatok értelmezése: a mediterrán táj és a mediterrán gazdálkodás jellemzése; a természetföldrajzi jellemzők a földrészek belseje felé való változásának felismerése a valódi mérsékelt övben, a füves területek és a vegyes szántóföldi gazdálkodás összefüggéseinek bemutatása; a tajgavidék és az erdőgazdálkodás jellemzése.

A hideg övezeti földrajzi-környezeti kapcsolatok feltárása: A megvilágítás évszakos különbsége következményének felismerése a szélsőséges természeti viszonyokban.

A függőleges földrajzi övezetesség: A természetföldrajzi adottságok függőleges változásának és a hegység éghajlat- és vízváltó szerepének felismerése; a magashegységi táj jellemzése; magashegységek gazdasági jelentősége.

Afrika földrajza

Afrika domborzatának és tájainak ismerete (domborzati és konturtérképen)

Legyen képes a tematikus térképek értelmezésére.

Erőforrások: a földtani szerkezet és az övezetesség következményeinek, valamint az ásványkincs- és energiahordozó-készletek területi és gazdasági ellentmondásosságának értelmezése.

Afrikában élő emberfajták, népek. A népességrobbanás, a fiatal népesség és következményeinek értelmezése (etnikai feszültségek, országok közötti és polgárháborúk).

A trópusi mezőgazdaság formái (talajváltó, ültetvényes, oázis- és legeltető gazdálkodás) és az azokhoz kötődő életmódok különbségeinek feltárása.

Száhel, az éhezés és a szegénység földje: a természeti, társadalmi, egészségügyi veszélyhelyzetek (pl. menekültek, járványok, túllegeltetés), ökológiai katasztrófa értelmezése.

- Az övezetes éghajlat és természetes növénytakaró, valamint a termesztett növények szoros összefüggéseinek ismerete és ennek alkalmazása.
- Ismerjék a következő folyamatokat és okait:
 - a népesség gyarapodása és fogyása,
 - a népességszám területi változásai,
 - a gazdasági függőség kialakulása és okai,
 - rablógazdálkodás, túllegeltetés következményei.

- a gazdasági függőség kialakulása és okai,
- rablógazdálkodás, túllegeltetés következményei.

Amerika földrajza

Amerika domborzatának és tájainak ismerete (domborzati és kontúrtérképen).

Legyen képes a tematikus térképek értelmezésére.

Ismerje a földrész szerkezeti tagolódásának, a szerkezetfejlődési múlt gazdaságot és életmódot meghatározó szerepét.

Észak-, dél- és közép-amerikai tájtypusok összehasonlító elemzése.

A természetföldrajzi övezetesség, az É-D-i nyitottság és K-Ny-i zártság következményei, veszélyhelyzetei. Az aszimmetrikus vízgyűjtő terület következményei.

A földrész népességföldrajzi tagolódása; a népességkeveredésből fakadó társadalmi-gazdasági előnyök, hátrányok példákkal.

A népességkoncentrációk, a városodás és a városiasodás, a település-együttesek, az agglomerációs zóna kialakulási folyamatának értelmezése példáokban.

A farmgazdálkodás, a mezőgazdasági övezetesség ismerete.

Az erőforrás-gazdálkodástól a tudásalapú társadalomig való fejlődési út értelmezése; a technológiai övezet jellemzése.

Eltérő szerepű országok (világgazdasági nagyhatalom, felzárkózó erőterek, banánköztársaságok) földrajzi összehasonlítása.

Országismeret: Amerikai Egyesült Államok, mint világgazdasági vezető hatalom; Brazília, mint gyorsan fejlődő ország.

Ausztrália, a sarkvidékek és az óceánok földrajza

Ausztrália domborzatának és tájainak ismerete (domborzati és kontúrtérképen).

Legyen képes a tematikus térképek értelmezésére.

Elszigetelt fekvés, ellentmondásos természeti adottságok (sivatag és artézivíz-készlet, termékeny alföldek és hegyvidék) és következményeik ismerete.

Az Északi- és a Déli-sarkvidék összehasonlító földrajzi jellemzése; az ózonréteg-elvékonyodás okai és következményei; a sarkvidék, mint speciális élettér értelmezése; az Antarktika szerepének, a kutatóállomások jelentőségének ismerete.

A világtenger földrajza

Az óceánok és tengerek földrajzi jellemzőinek, a tengeráramlások szerepének, a világtenger, mint erőforrás (ásványkincsek, árapály-energia, halászat) és mint veszélyforrás (szökőár) ismerete; a veszélyeztető folyamatok (pl. vízszennyezés, túlhalászás) egyszerű értelmezése.

Óceánia, a speciális fekvés gazdasági, társadalmi és környezeti következményei (hajózás, idegenforgalom stb.).

- A tengeri erőforrások globális folyamatokban betöltött szerepe, azok sérülésének következményei.

Ázsia földrajza

Ázsia természetföldrajza

Tájak és szerkezeti egységek jellemzése; a különböző éghajlati területek jellemzése; termőföldhiány; vízbőség és vízszegénység kontrasztjának, okainak bemutatása.

Belső-ázsiai sivatagok: kontinensbelseji zárt fekvés következményei.

Monzun vidék és terület: a kialakító okok összehasonlítása a forró és a mérsékelt övezetben, jellemzésük. Az öntözéses monszungazdálkodás.

Ázsia társadalomföldrajza

Ázsiai népcsoportok. Népességkoncentrációk kialakulásának okai és következményei. Az ősi kultúrák, a világvallások társadalmat, gazdaságot, környezetet befolyásoló szerepének ismertetése példákkal.

Területi fejlettségi különbségek bemutatása. A világ új fejlődési és gazdasági pólusa, felgyorsult gazdasági növekedés, technológiaátvitel-folyamat értelmezése.

Ázsia regionális földrajza

Eltérő szerepkörű országcsoportok: olajországok, mezőgazdasági alapanyag-termelők,

Ázsia regionális földrajza

Eltérő szerepkörű országcsoportok: olajországok, mezőgazdasági alapanyag-termelők, összeszerelő-beszállítók, újonnan iparosodott országok, új gazdasági hatalmak ismerete.

India: a hagyományos zárt társadalom és az informatikai társadalom ellentmondásai.

Japán: a termőföld-, energia- és nyersanyagszegénység; a biotechnológián és elektronikán alapuló gazdasági hatalom; a természeti katasztrófavhelyzetek földrajzi alapjai, életmódbeli és környezeti következményei.

Kína: a világ meghatározó gazdasága; a tengerparti és a belső területek fejlettség különbségének természeti alapjai, életmódbeli és környezeti következményei.

FÖLDRAJZ

7. évfolyam

Európa általános földrajza

- Az integrációs folyamat céljai, törekvései.
- Adatok, egyszerű adatsorok, diagramok értelmezése, elemzése, a földrajzi övek jellemzési szempontjainak önálló használata.

Európa általános természetföldrajzi képe:

- Értse a szerkezetalkító folyamatok és a külső erők felszíni következményeit, a domborzati adottságok következményeit és a nagytájak jellemzőit, kialakulásuknak körülményeit.
- Ismerje Európa változatos éghajlati típusait, a természetföldrajzi tényezőre való hatásait.
A természeti adottságok szerepe az európai társadalmi-gazdasági életben.

Európa társadalom-földrajzi képe és folyamatai:

- Európa változó társadalmi erőforrásainak, az előregedő társadalom gazdasági következményeinek ismerete.
- Az európai erőter gyengülő világgazdasági szerepének, az új válságjelenségek (növekvő eladósodás, munkanélküliség) értelmezése.
- Ismerje az országok és térségek változó szerepét az integrációs folyamatban.

Észak- és Atlanti-Európa földrajza

- Ismerjék a fejlődésben máig érzékelhető hatásukat, valamint a természeti és gazdasági körülmények, hagyományok gondolkodásmódot, életmódot befolyásoló hatásait.
- Értse az öregedő társadalom, a túltermelés és a társadalom nagymérvű környezet átalakító tevékenységeinek következményeit.
- Ismerje a tenger, a tagolt partvidék szerepét az észak- és nyugat-európai népek életében, tengerparti fekvés elszigetelő és a világ más részeivel összekötő szerepét, az életmódra gyakorolt hatását.

Észak-Európa földrajza:

- Ismerje az északi fekvés következményeit, az eltérő jellegű természeti tájakat, az adottságukhoz igazodó munkamegosztást; országai jóllétének gazdaságának elkeit

Eszak-Európa földrajza:

- Ismerje az északi fekvés következményeit, az eltérő jellegű természeti tájakat, az adottságaikhoz igazodó munkamegosztást; országai jólétének, gazdagságának okait, összetevőit.

Atlanti-Európa földrajzi jellemzői és problémái

- A nyugati fekvés földrajzi következményeinek felismerése, Nyugat-Európa természetföldrajzi jellemzése.
- A fosszilis energiahordozó és ásványi nyersanyag-készletek fogyásának következményei. Bányavidékek és ipari körzetek átalakulási folyamatának és a gazdasági szerkezet modernizációja. A szélenergia-hasznosítás; a környezet szennyezése, a vízszennyeződés okozati és prognosztikus értelmezése.
- Nyugat-Európa meghatározó országai
- Regionális földrajzi sajátosságai ismerete összehasonlító elemzéssel.
- Egyesült Királyság (a gyarmattartó szigetország, a világ műhelye és a profilt váltó iparvidékek).
- Franciaország (az élelmiszertermelés és a könnyűipar hagyományainak, a modern ipar kialakulásának földrajzi összefüggései).

Mediterrán-Európa földrajza

- A tenger, a tagolt partvidék szerepe a dél-európai népek életében
- A tengerparti fekvés elszigetelő és a világ más részeivel összekötő szerepének, az életmódra gyakorolt hatásának ismerete

Mediterrán-Európa földrajza

- Dél-Európa természetföldrajzi jellemzése; a napfényövezet, a kikötőövezet és az üdülőövezet földrajzi-környezeti jellemzői.
- Az országok gazdasági életének, a szolgáltató ágazatok súlyának ismerete.
- Ismerje a népességmozgások és a menekültáradat kialakulásának okait és következményeit Olaszország példáján.

A Balkán-térség

- A térség természetföldrajzi jellemzése, a karsztvidékek kialakulása; a kultúrák találkozási következményeinek ismerete példákban.

Kelet-Európa földrajza

Kelet-Európa

- A kontinens belseji fekvés és a hatalmas kiterjedés természet- és társadalom-földrajzi következményei (összehasonlító tematikus térképolvasás). A termelési kapcsolatrendszerek (ásványi nyersanyag-, energiahordozó-kitermelés és feldolgozóipari ágazatok; energiagazdaság, erdőgazdálkodás és fafeldolgozás; eltérő célú mezőgazdasági termelés) összefüggéseinek bemutatása.
- Az éghajlat hatását a növénytermesztésre és állattenyésztésre.

Oroszország.

- A nagy területi fejlettségkülönbségek természeti és társadalmi hátterének bemutatására.

Balti-államok.

Közép-Európa földrajza

A hegyvidéki Közép-Európa:

- A közép-európai magashegyvidék természetföldrajzi jellemzőinek társadalmi életet befolyásoló hatása; a tej- és az erdőgazdaság, az idegenforgalom meghatározó szerepe a térség gazdasági életében.

A medencei Közép-Európa

- A Közép-európai-sík- és rögvidék feltöltött alföldjein, dombvidékein, középhegységi tipikus tájain az eltérő jellegű feltételek a gazdasági-társadalmi életet befolyásoló

- A Közép-európai-sík- és rögvídek feltöltött alföldjein, dombvidékeken, középhegységi tipikus tájain az eltérő jellegű feltételek a gazdasági-társadalmi életet befolyásoló szerepe.
- Ismerje a közép-európai országok összefonódó gazdasági múltját és jelenét.
- Lengyelország és Csehország összehasonlító komplex földrajzi jellemzése.
- Németország földrajza, az európai gazdaságban betöltött szerepe.

Gazdasági alapismeretek

- Ismerje az egyes termékeket előállító gazdasági ágazatok tevékenysége közötti szoros kapcsolatot és az egyes termékek árát befolyásoló tényezőket.
- Értse a piac működési alapelvét, a kereslet és a kínálat szerepét.

A gazdaság értelmezése

- A gazdasági ágazatok feladata, szerepe egy ország életében; a szolgáltatás és a mindennapi élet kapcsolata.
- Legyen képes az országok és a gazdasági fejlettség alapadatainak értelmezésére.

Pénzügyi alapismeretek

- Egy termék árát befolyásoló tényezők (ráfordítások, kereslet, kínálat) és kapcsolatuk. A pénz és szerepe, típusai, fizetési módok ismerete.
- Értse a piac működési alapelvét, a kiadás-bevétel rendszert. Ismerje a kölcsön veszélyeit takarékosodás és a megtakarítások lényegét.
- Legyen képes nemzeti és közös valuták, árfolyam egyszerű értelmezésére, ismerje a valutaváltás eljárási rendjét.
- A nemzetközi együttműködések jelentősége, szükségessége: A nemzetközi együttműködések szükségessége, különböző típusú szervezetek példáin (EU, ENSZ, WHO, UNESCO, WWF, regionális és civil szervezetek).

FÖLDRAJZ

8. évfolyam

A Föld és a Világegyetem

- A Föld, a Nap és a Világegyetem közötti hierarchikus kapcsolat ábrázolása.
- A csillag és a bolygók közötti különbség felismerése.
- A sarkcsillag és egy-két csillagkép felismerése az égbolton.
- Érvek gyűjtése arról, hogy a Nap csillag.
- A holdfogyatkozás és a Hold fényváltozásainak értelmezése modell vagy más szemléltetés alapján.
- A napközponjú világgkép.
- A Föld mozgásai és a napi, évi időszámítás összefüggései.
- Az évszakok váltakozásának magyarázata.
- Nap és a Föld helyzete a különböző napszakokban és évszakokban.
- A Föld gömbalakja, a napsugarak hajlásszöge és az éghajlati övezetek közötti összefüggés.

A Kárpát-medencevidék földrajza

A Kárpát-medencevidék természetföldrajzi egysége

- A Kárpát-medence szerkezetének, domborzatának összekapcsolása a földtani fejlődési folyamatokkal; a medencejelleg modellezése.
- A medencejelleg következményeinek bizonyítása az éghajlatban, a vízrajzban és

- folyamatokkal; a medencejelleg modellezése.
- A medencejelleg következményeinek bizonyítása az éghajlatban, a vízrajzban és vízkészletekben, a környezeti állapotban.
- A medencevidék nagytájainak földrajzi jellegzetességei, az azokból adódó környezeti különbségek, veszélyhelyzetek értelmezése.

A Kárpát-medencevidék társadalom-földrajzi egysége

- A medencejelleg társadalmi hasznosításának, a tájátalakításnak és következményei.
- A Kárpát-medencei népesség összetételének értelmezése, a Magyarország határán túli néprajzi tájegységek.

A hazánkkal szomszédos országok földrajza

A Kárpát-medence magashegységi keretének országai

- Az alpi és a kárpáti országok természet- és társadalom-földrajzi jellemzőinek összehasonlítása.
- Ausztria, mint a legfejlettebb gazdaságú alpi szomszéd földrajzi jellemzése. Magyar szórványok, Örvidek; a hazánkkal való társadalmi-gazdasági kapcsolatok.
- Szlovénia, mint a legfejlettebb délszláv térség és Szlovákia, mint a fiatal kárpáti ország (a Felvidék) földrajzi jellemzői.

A keleti termékeny vidékek országai

- Románia gazdag természeti erőforrásokra épülő útkereső gazdaságának bemutatása; Erdély és Partium földrajzi jellemzése.
- Ukrajna, mint Kelet-Európa potenciális éleltára, energiaszolgáltatója; Kárpátalja földrajzi jellemzése.

A déli hegyvidékek országai.

- Horvátország és Szerbia: hasonló nyelv, eltérő vallás és kultúra (országok összehasonlító természet- és társadalom-földrajzi jellemzése); a Vajdaság, Délvidék magyarlakta termékeny tájának földrajzi jellemzése.

Magyarország természeti és kulturális értékei

A magyarországi nagytájak

- A medencei fekvés nagytájanként eltérő következményeinek értelmezése; az alföldi, a dombvidéki és a középhegységi nagytájak természet- és társadalom-földrajzi jellemzése.

A magyar nemzeti kultúra:

- a magyarországi néprajzi csoportok és földrajzi alapú hagyományaik, a magyar földrajzi felfedezők, utazók és tudósok kiemelkedő teljesítményeinek bemutatása.
- Természeti, kulturális és történelmi értékvédelem, eredetvédelem
- A védettség különböző fokozatainak és jellegének összehasonlítása helyek, objektumok példáin; kulturális hungarikumok

Alföldi tájakon

- A Kisalföld, a Kiskunság és a Nagyunság természeti adottságainak összehasonlítása
- Információk leolvasása különböző diagramokról, tematikus térképekről.
- A megismert életközösségek ökológiai szemléletű jellemzése.
- A környezet – szervezet – életmód összefüggéseinek bemutatása konkrét példákön.
- A természeti és a kultúrtáj összehasonlítása. A gazdasági tevékenység életközösségre gyakorolt hatásának bemutatása példákön.

Hegyvidékek, dombvidékek

- Néhány jellegzetes hazai kőzet egyszerűen vizsgálható tulajdonságainak megállapítása, összehasonlításuk, csoportosításuk.
- Példák a kőzetek tulajdonságai és felhasználásuk közötti összefüggésekre.
- Az Északi-középhegység és a Dunántúli-középhegység megadott szempontok szerinti összehasonlítása.
- Az alföldek és a hegyvidékek éghajlatának összehasonlítása, a különbségek okainak bemutatása az éghajlati diagramok, tematikus térképek elemzésével.
- A mészkő- és vulkanikus hegységek vízrajza közti különbségek indoklása

- Az alföldek és a hegyvidékek éghajlatának összehasonlítása, a különbségek okainak bemutatása az éghajlati diagramok, tematikus térképek elemzésével.
- A mészkő- és vulkanikus hegységek vízrajza közti különbségek indoklása
- A természetes növénytakaró övezetes változásának magyarázata.
- Természeti erőforrások és a társadalmi-gazdasági kapcsolatok bemutatása konkrét példák alapján.
- Az emberi tevékenység kárt okozó hatásainak bizonyítása konkrét példákon keresztül.
- Az ország nyugati tájai éghajlatának összehasonlítása az Alfölddel éghajlati térképek, diagramok felhasználásával. Az eltérés indoklása.
- A víz felszínformáló szerepének bemutatása a dombvidék felszínének formálásában.
- Példák az ásványkincsek és az ipar összefüggéseire.
- Egy adott tájon természetű növények bemutatása a növény környezeti igényei, valamint a talaj és az éghajlati adottságok alapján.
- A mezőgazdasági környezetszennyezés formáinak és hatásainak bemutatása konkrét példákon.

Magyarország társadalomföldrajza

Népesség és településhálózat

- A népességfogyás értelmezése; a népességszám-csökkenés és a társadalom öregedése okainak, következményeinek feltárása; népességszerkezet megismerése.
- A településfajták, a településhálózat átalakulásának értelmezése; lakókörnyezetek és életmódbeli jellemzők (nagyvárosi, városi, falusi települések, természeti, épített és emberi környezet, gazdasági, szociális eltérések).
- A régiók és Budapest földrajzi jellemzése, változó súlyuk okainak elemzése; a falusias térségek válsághelyzetének, felzárkózásuk lehetőségeinek bemutatása.

Magyarország gazdasági szerkezete:

- Magyarország gazdasági szerkezetének elemzése; a fejlettség és az életmód kapcsolata, a regionális különbségek.
- A fogyasztási szokások változása, okaik és következményeik.
- A magyar gazdaság főbb működési területei.
- Az átmenő forgalom jellemzői és infrastruktúrája; a térben és szerkezetében változó külgazdasági kapcsolatok.
- Az idegenforgalom szerepe a gazdaságban, eltérő jellegű körzetei (okozati és prognosztikus bemutatás).
- Hagyományos mezőgazdasági termékek, élelmiszerek, ételek; a hagyományok földrajzi alapjai.
- A magyar mezőgazdaság helye a globális gazdaságban, európai integrációban.
- A húzóágazatok (autóipar, gyógyszeripar, kommunikációs ágazat) szerepe, jövőbeli lehetőségei.
- A tudásipar feltételei és jellemzése; az ipari és infoparkok szerepe.

FÖLDRAJZ

9. évfolyam

A Föld kozmikus környezete

- A csillagászati ismeretek fejlődése.
- A geo- és a heliocentrikus világkép, a bolygómozgás törvényszerűségei.
- A csillagképek látszólagosságának megértése néhány ismertebb csillagkép mitológiai

- A csillagászati ismeretek fejlődése.
- A geo- és a heliocentrikus világmépítés, a bolygómozgás törvényszerűségei.
- A csillagképek látszólagosságának megértése, néhány ismertebb csillagkép mitológiai eredettörténetének ismerete.
- A Világegyetem.
- A Világegyetem (Univerzum), a Tejútrendszer (Galaxis) és a Naprendszer kapcsolata és méretei.
- A Világegyetem keletkezésével kapcsolatos legfontosabb elméletek bemutatása. A csillagfejlődés áttekintése.
- A Naprendszeren kívüli bolygók (exobolygók) kutatásának új eredményei.
- A Naprendszer tagjai, felépítésének törvényszerűségei, az égitestek osztályozása.
- A Nap mint csillag szerkezete, jellemző folyamatainak bemutatása. A naptevékenység földi hatásai példák alapján.
- A Föld-típusú (kőzet-) és a Jupiter-típusú (gáz-) bolygók jellemzőinek összehasonlítása, a törpebolygó mint égitesttípus magyarázata, kisbolygók, üstökösök, meteorok, meteoritok jellemzése.
- Az űrkutatás szerepe a Naprendszer megismerésében.
- Az űrkutatás legfontosabb mérőeszközeinek és eszközeinek, űrkutatás magyar vonatkozású eredményeinek ismerete. A műholdak gyakorlati jelentőségének példái.
- A Föld, mint égitest.
- A tengely körüli forgás és Nap körüli keringés következményei, az ember életére gyakorolt hatásai.
- A periodikusan ismétlődő jelenségek és az időszámítás összekapcsolása, a helyi és a zónaidő megkülönböztetése, gyakorlati jelentőségük. Alkalmazása egyszerű számítások során.
- A Vénusz, a Mars és a Föld felszíni és légköri folyamatainak összehasonlítása.
- A Hold.
- Jellemzése; mozgásai földi hatásainak, a holdfázisok és a fogyatkozások kialakulásának magyarázata.
- holdkutatás eredményeinek bemutatása.

A földi tér ábrázolása

A térkép

- A térképkészítés fejlődése, a modern térképkészítés elvei.
- A földrajzi fókuszértelmezés és használata; a vetület fogalma, a legelterjedtebb vetülettípusok és jellemzőik összehasonlítása, alkalmazhatóságuk korlátai.
- A térképek csoportosítása méretarány és tartalom alapján; a domborzat háromdimenziós ábrázolásának lehetőségei.
- Térképvázlatok és egyszerű keresztmetszeti ábrák készítése.

Tájékozódás a térképen és a térképpel

- Távolság- és magasságmeghatározási és a méretarányhoz kapcsolódó számítási feladatok megoldása különböző méretarányú térképeken.
- Tájékozódási, számítási feladatok megoldása a fókuszértelmezés használatával.
- A terepi tájékozódás eszközei és gyakorlata, a térképi ismeretek alkalmazása mindennapi tájékozódási helyzetekben.

Távérzékelés és térinformatika

- A műholdak csoportosítása pályatípus és feladat alapján, földmegfigyelő műhold-családok; a műholdfelvételek típusai és alkalmazásuk lehetőségei, földi képződmények, jelenségek azonosítása műholdfelvételeken.
- A GPS működési elve és jelentősége; a földrajzi információs rendszer (GIS) fogalma.

családok; a műholdfelvételek típusai és alkalmazásuk lehetőségei, földi képződmények, jelenségek azonosítása műholdfelvételeken.

- A GPS működési elve és jelentősége; a földrajzi információs rendszer (GIS) fogalma, jelentőségének igazolása mai térbeli adatbázisok példáin.
- Példák gyűjtése a digitális térképi alkalmazások, illetve térinformatikai rendszerek mindennapi életben való sokoldalú felhasználhatóságára (pl. veszély előrejelzése, környezet károsodásának felismerése).

A Föld mint kőzetbolygó szerkezete és folyamatai

- A kőzetbolygó gömbhéjainak szerkezete és ásványtani összetétele.
- A belső gömbhéjak fizikai jellemzői; a tulajdonságok változásában megfigyelhető törvényszerűségek megfogalmazása.
- Az egyes gömbhéjak fő geokémiai és ásványtani jellemzői.
- A kőzetlemezek és mozgásaik következményei.
- A kontinentális és az óceáni kőzetlemezek felépítésének és legfontosabb tulajdonságainak összehasonlítása.
- A közeledő, a távolodó és az elcsúszó kőzetlemez-szegélyek jellemző folyamatainak és következményeinek leírása konkrét példák alapján; folyamatábrák elemzése és készítése.
- A földrengésveszélyes térségek elhelyezkedésének törvényszerűségei; a földrengések következményei, a cunami. A földrengések előrejelzésének lehetőségei és korlátai; a károk mérséklésének lehetőségei példák alapján, a társadalom felelős alkalmazkodása a földrengésveszélyes zónákban.
- A felszín alatti és a felszíni magmatizmus jellemzőinek bemutatása; a vulkánosság típusai, összefüggésük a kőzetlemez-szegélytípusokkal; magyarázó ábrák elemzése. Az ütköző kőzetlemez-szegélyek mentén lejátszódó folyamatok összehasonlítása. Mélytengeri árok, peremi medence, üledékfelhalmozódás, szigetív, hegységképződés (orogenezis).
- A geológiai (belső) és a földrajzi (külső) erők felszínformáló munkájának kapcsolata, szerepük bemutatása kontinentális és óceáni példák alapján.

Ásványkincsek:

- A legfontosabb kőzetalkotó ásványok felismerése, elkülönítése; a kőzetek csoportosítása, az egyes kőzetcsoportokhoz tartozó főbb kőzettípusok jellemzése; kőzetvizsgálat, kőzetfelismerés.
- A kőzetek hasznosításának bemutatása példák alapján: közvetlen (pl. terméskő) és átalakítást követő használat (pl. cement, cserép).
- Érces és más hasznosítható ásványgyűttek: példák gyakori ércásványokra, felismerésük, elkülönítésük; magmás és üledékes ércképződés; az érces gazdasági hasznosításának bemutatása példák alapján.
- Fosszilis energiahordozók: a kőszén és a szénhidrogének keletkezésének folyamata, gazdasági jelentőségük változása.
- A bányászatból, a szilárd földfelszín megbontásából eredő környezeti problémák.
- A nagy tömegű kőzetátalakítás (pl. cementgyártás) és a fenntarthatóság kapcsolata; az építkezés, ércbányászat, fosszilis energiahordozók kitermelésének és felhasználásnak környezeti következményei.
- A károkozás mérséklésének lehetőségei, a rekultiváció bemutatása példákban.

A talaj:

- A talajképződés folyamatának, összefüggéseinek bemutatása.
- A talaj szerkezete, szintjeinek jellemzői; az elterjedt zonális és azonális talajok jellemzése a kialakításában szerepet játszó tényezők bemutatása.
- Példák megnevezése a fenntarthatóság és a talaj kapcsolatára különböző éghajlati övekben; a talaj környezeti hatásjelző szerepének és a talajpusztulás mérséklési lehetőségeinek bemutatása példák alapján.

Földtörténet:

- A kormeghatározás módszerei, a módszerek szerepének összehasonlítása.
- A földtörténeti időskála elemzése; eon, idő, időszak, kor időegységek rendszere.

- A kormeghatározás módszerei, a módszerek szerepének összehasonlítása.
- A földtörténeti időskála elemzése; eon, idő, időszak, kor időegységek rendszere.
- A Föld belső és felszíni fejlődésének legfontosabb eseményei, azok nyomai bolygónkon; az élet elterjedésének legfontosabb lépcsői, az élet visszahatása a földrajzi, és ezen keresztül a geológiai folyamatokra.

A légkör földrajza

A légkör anyagai és szerkezete

- A légkört felépítő anyagok csoportosítása, az egyes anyagok légköri folyamatokban betöltött szerepe.
- A légkör tartományainak jellemzése, jellemzőik összehasonlítása, szerepük értékelése a földi élet és a gazdaság szempontjából.

A levegő felmelegedése

- A levegő felmelegedésének folyamata, törvényszerűségei; folyamatára elemzése, hőmérséklet változásához kapcsolódó egyszerű számítási feladatok megoldása.
- A felmelegedést meghatározó és módosító tényezők, hatásuk gazdasági-energetikai hasznosíthatóságának példái.

A felhő- és csapadékképződés

- A felhő- és csapadékképződés feltételei, összefüggései, a folyamat bemutatása.
- A levegő nedvességtartalmához és a csapadékképződéshez kapcsolódó számítási feladatok megoldása.
- A talajmenti és a hulló csapadékok típusainak jellemzése, a csapadék gazdasági jelentőségének ismertetése példákkal.

A levegő mozgása

- A légnyomás változásában szerepet játszó tényezők megnevezése; a légnyomás és a szél kialakulásának összefüggései.
- A nagy földi légkörzés rendszerének bemutatása; a szélrendszerek jellemzése.
- A monszun szélrendszer kialakulásában szerepet játszó tényezők bemutatása, a mérséklet és a forró övezeti monszun összehasonlítása; a jellegzetes helyi szelek és a mindennapi életre gyakorolt hatásuk bemutatása példák alapján.
- A ciklon és az anticiklon összehasonlítása, az időjárás alakításában betöltött szerepük igazolása.

Időjárás, időjárási frontok

- Az időjárás és a mindennapi élet kapcsolatának bemutatása. Szöveges és képi időjárás-előrejelzés értelmezése; következtetés levonása időjárási adatokból.
- A hideg és a meleg front összehasonlítása, jellemző folyamataik bemutatása, példák a mindennapi életet befolyásoló szerepükre.
- Felkészülés az időjárás okozta veszélyhelyzetekre, a helyes és másokért is felelős magatartás kialakítása.

A szél és a csapadék felszínformáló tevékenysége

- A pusztító és építő tevékenység által létrehozott jellemző formák felismerése. A szél és a csapadék felszínformáló tevékenységének gazdasági következményei.

A légszennyezés következményei

- A legnagyobb légszennyező források megnevezése; a szennyeződés élettani, gazdasági stb. következményeinek bemutatása példák alapján.

A légszennyezés következményei

- A legnagyobb légszennyező források megnevezése; a szennyeződés élettani, gazdasági stb. következményeinek bemutatása példák alapján.
- Az egyén lehetőségei és felelőssége a károsítás mérséklésében, a légköri folyamatok egyensúlyának megőrzésében.

A vízburok földrajza

A vízburok tulajdonságai és mozgásai

- A vízburok tagolódása, (világtenger, óceánok, tengerek); a tengerek típusainak, jellemzőinek bemutatása példák alapján.
- A sós és az édes víz eltérő tulajdonságai, következményeinek bemutatása. A tengervíz sótartalmát befolyásoló tényezők földrajzi összefüggéseinek értelmezése.
- A hullámzás kialakulása és jellemzői, kapcsolata a parttípusokkal.
- A tengeráramlást kialakító tényezők összefüggéseinek bemutatása; a hideg és a meleg tengeráramlások példái; a tengeráramlás éghajlat-módosító szerepének bemutatása példákban. A tengerjárást kialakító tényezők összefüggései, a jelenség kapcsolata a torkolattípusokkal.

A felszín alatti vizek:

- A felszín alatti vizek típusai, kialakulásuk folyamatának, összefüggéseinek bemutatása.
- Az egyes víztípusok jellemzése, gazdasági jelentőségük megismertetése példák alapján; veszélyeztetettségük okai és következményei.

A felszíni vizek:

- A vízgyűjtő terület, a vízállás, a vízjárás és a vízhozam összefüggéseinek felismerése.
- A tómedencék kialakulásának típusai példák alapján; a tavak pusztulásához vezető folyamatok, illetve azok összefüggéseinek bemutatása.

A víz és a jég felszínformáló munkája:

- A tenger és a folyóvíz felszínformáló munkáját befolyásoló tényezők; épülő és pusztuló tengerpartok jellemzése; a folyók építő és pusztító munkája következményeinek bemutatása.
- A belföldi és a magashegységi jég felszínformáló munkájának összevetése, jellemzése.
- Jellemző felszínformák felismerése képeken, következtetés kialakulási folyamatra.

A karsztosodás:

- A karsztosodás folyamatának bemutatása.
- A felszíni és felszín alatti karsztformák jellemzése; a jellemző felszínformák felismerése képeken, következtetés a kialakulás folyamatára.

A vízburok, mint gazdasági erőforrás

- A vízgazdálkodás feladatai; az ár- és belvízvédelem szerepe, bemutatása hazai példákon; a veszélyhelyzetek kialakulásához vezető folyamatok; helyes és felelős magatartás veszélyhelyzetekben.
- A gazdaság vízigénye: kommunális és ipari vízellátás, öntözés, a vízenergia hasznosításának lehetőségei és korlátai.
- A vízi szállítás jellemzői; a víz, mint idegenforgalmi tényező bemutatása hazai és nemzetközi példákon.

A vízburok környezeti problémái:

- A legnagyobb szennyező források megnevezése; a szennyeződés élettani, gazdasági stb. következményeinek bemutatása példák alapján; az egyén lehetőségei és felelőssége a károsítás mérséklésében, a vízburok egyensúlyának megőrzésében.
- Az öntözés okozta környezeti problémák bemutatása.
- Az ivóvíz-biztosítás nehézségei és következményei, a vízzel való takarékoság lehetőségei.

A földrajzi övezetesség

A földrajzi övezetesség*A szoláris és a valódi éghajlati övezetesség*

- A szoláris éghajlati övezetesség kialakulása törvényszerűségeinek, a valódi éghajlati övezetességgel való kapcsolatának, az övezetességet kialakító és módosító tényezők szerepének értelmezése, összefüggéseinek feltárása.
- Az éghajlati és a földrajzi övezetesség közötti különbség indoklása.
- A talajtípusok övezetes elrendeződésének bemutatása, az egyes övezetekhez kapcsolódó meghatározó zonális talajtípusok jellemzése.

A forró, a mérsékelt és a hideg földrajzi övezet

- Az övezetek kialakulása, elrendeződése, az ebben rejlő törvényszerűségek és összefüggések feltárása; az övezetek tagolódásának törvényszerűségei. Az éghajlati jellemzők változásában megfigyelhető törvényszerűségek feltárása, más elemekkel való összefüggéseinek bemutatása.
- A természetföldrajzi adottságok és az életmód, illetve gazdálkodás kapcsolatának bemutatása; az összefüggések, ok-okozati kapcsolatok feltárása.
- Övezeteket veszélyeztető környezeti problémák és következményeik bemutatása.

A függőleges övezetesség

- A kialakulás összefüggéseinek, törvényszerűségeinek bizonyítása.
- A függőleges övezetességben megnyilvánuló területi különbségek bemutatása példák alapján.

FÖLDRAJZ

10. évfolyam

Társadalmi folyamatok a 21. század elején*Demográfiai folyamatok a 21. század elején*

- A népességszám-változás időbeli és területi különbségeinek, okainak feltárása, következményeinek megfogalmazása; a fiatal és az öregedő társadalmak jellemzőinek összevetése, következtetés társadalmi folyamatokra, problémákra.
- A népesség térbeli eloszlását befolyásoló tényezők bemutatása, példák megnevezése ritkán és sűrűn lakott területekre.
- A népesség gazdasági aktivitás szerinti jellemzői (keresők, eltartottak).
- A demográfiai folyamatokhoz kapcsolódó egyszerű számítási feladatok megoldása, következtetések levonása az eredmények alapján.
- Napjaink migrációs folyamatainak megismerése, konkrét példáinak bemutatása, az okok feltárása.

A népesség összetétele

- Az emberfajták (nagyrasszok) területi elhelyezkedésének bemutatása.
- Állam, nemzet, nemzetállam, több nemzetiségű állam, nemzeti kisebbség fogalmának

A népesség összetétele

- Az emberfajta (nagyasszok) területi elhelyezkedésének bemutatása.
- Állam, nemzet, nemzetállam, több nemzetiségű állam, nemzeti kisebbség fogalmának értelmezése konkrét példák alapján.
- A nyelvi sokszínűség jellemzése, a világnyelvek szerepének megértése.
- A világvallások elterjedésének, a vallás kulturális és a társadalmi-gazdasági folyamatokban betöltött szerepének megismerése példák alapján.

Településtípusok – urbanizáció

- A települések csoportosítása különböző szempontok alapján példákkal.
- A falu és a város fejlődésének, szerepének, jellemzőinek összehasonlítása, példák különböző szerepkört betöltő településekre a szerepkörök átalakulására.
- Az egyes településtípusokon élők életkörülményének, az életmódjának összevetése; a tanya és a farm összehasonlítása.
- A városodás és városiasodás fogalmának megismerése, kapcsolatuk megértése; az urbanizációs folyamatok összehasonlítása a fejlett és a fejlődő világban; az agglomerációk kialakulásának bemutatása konkrét példákkal; a nagyvárosi élet ellentmondásainak feltárása.

A világgazdaság jellemző folyamatai

Nemzetgazdaságok és a világgazdaság

- A nemzetgazdaságok átalakuló szerepe, az állam piacgazdaságban betöltött szerepe.
- A gazdasági fejlettség összehasonlítására alkalmas mutatók értelmezése: a centrum és periféria térségek jellemzői, kapcsolatrendszerük sajátos vonásai. Különböző típusú statisztikai forrásokból gyűjtött fejlettséget tükröző adatsorok értelmezése.
- A gazdaság szerveződését befolyásoló természeti és társadalmi telepítő tényezők megismerése, szerepük átalakulásának példái.
- A gazdasági szerkezet, az egyes ágazatok változó szerepe, a gazdasági szerkezet és társadalmi-gazdasági fejlettség összefüggéseinek bemutatása országpéldákon. A gazdasági és a foglalkozási szerkezet kapcsolatának felismerése, a foglalkozási átrétegződés bemutatása példák alapján.

Integrációs folyamatok:

- Az együttműködések kialakulásában szerepet játszó tényezők értékelése; az integrációk fejlődési szintjeinek összehasonlítása, az együttműködés előnyeinek feltárása.
- A legfontosabb nemzetközi integrációk jellemzése.

A globalizáció:

- A globalizáció értelmezése, feltételei, jellemzése; a transznacionális vállalatok (TNC) működésének, a termelés-szervezés sajátosságainak bemutatása vállalatpéldákon; a globalizáció és a TNC-k kapcsolatának felismerése.
- A globalizáció következményeinek, mindennapi életünkre gyakorolt hatásának bemutatása.

A monetáris világ:

- A működőtőke és a pénztőke áramlásának jellemzői; a mindennapok pénzügyi folyamatai, a pénzügyi szolgáltatások megismerése (folyószámla, hitel, befektetés, értékpapírok, valuta), a tőzsde működésének jellemzői.
- Az infláció kialakulásában szerepet játszó tényezők bemutatása, az infláció következményeinek mérlegelése.
- A hitelfelvétel és az eladósodás összefüggéseinek felismerése az egyén, a nemzetgazdaság és a világgazdaság szintjén; az eladósodás és az adósságválság kialakulásának folyamata, az összefüggések feltárása.
- A nemzetközi pénzügyi szervezetek szerepe és feladatai.
- A gazdasági, pénzügyi folyamatokhoz kapcsolódó hírek, adatok, értelmezése; egyszerű valutaátváltási feladatok megoldása.

Magyarország – helyünk a Kárpát-medencében és Európában

A magyarországi társadalmi-gazdasági fejlődés jellemzői

- A természeti és társadalmi erőforrások jellemzése.
- A gazdasági rendszerváltás következményeinek bemutatása.

A magyarországi társadalmi-gazdasági fejlődés jellemzői

- A természeti és társadalmi erőforrások jellemzése.
- A gazdasági rendszerváltás következményeinek bemutatása.
- Napjaink jellemző társadalmi és gazdasági folyamatai, a társadalmi– gazdasági fejlődésre gyakorolt hatásuk bemutatása példák alapján.

A magyarországi régiók földrajzi jellemzői

- Az egyes régiók jellemző erőforrásainak ismerete, földrajzi adottságainak összehasonlító értékelése; a társadalmi– gazdasági központok.
- A társadalmi– gazdasági fejlődés és fejlettség területi különbségeinek bemutatása, az összefüggések feltárása, a lehetséges fejlődési utak, húzóágazatok prognosztizálása.
- A védelem alatt álló természeti, kulturális értékek, nemzeti parkok, világörökségi helyszínek értékeinek rendszerezése, idegenforgalmi szerepük bemutatása.
- Az idegenforgalom társadalmi adottságainak (infrastruktúra, szolgáltatások) értékelése, a legfontosabb idegenforgalmi célpontok bemutatása.

Az országhatáron átívelő kapcsolatok

- A regionális szerveződések földrajzi alapjainak bemutatása; eurorégiók a Kárpát-medencében, működésük értelmezése.
- Hazánk Európai Unióban betöltött szerepének megismerése, nemzetközi gazdasági kapcsolataink bemutatása

A társadalmi-gazdasági fejlődés regionális különbségei Európában

Az Európai Unió

- Az együttműködés kialakulását és elmélyítését segítő tényezők, az ágazati és regionális együttműködés területei és konkrét példáinak megnevezése. Az Európai Unió, mint gazdasági erőter elhelyezése a világgazdaságban.
- A területi fejlettség különbségeinek jellemzői, az eltérő gazdasági fejlettség okainak feltárása; a regionális politika lényegének megértése.

A területi fejlettség különbségei Európában

- Az Európai Unió magterületei: Németország, Franciaország, a Benelux államok és az Egyesült Királyság gazdaságának szerepe az Európai Unió gazdaságában.
- Fejlett gazdaságú országok Európa közepén: Ausztria és Svájc gazdaságának összehasonlítása, a fejlődés sajátos vonásainak kiemelése.
- A gazdasági felzárkózás lehetőségeinek és nehézségeinek bemutatása Olaszország, Spanyolország és Görögország példáján.
- Kelet-Közép-Európa és Délkelet-Európa rendszerváltó országai: a piacgazdaságra történő áttérés társadalmi és gazdasági következményeinek bizonyítása. Csehország, Lengyelország, Szlovákia, Románia gazdasági fejlődésének összehasonlítása. A jugoszláv utódállamok (délszláv országok) eltérő fejlődési útjai, a fejlődést nehezítő társadalmi- gazdasági tényezőinek kiemelése.
- Kelet- Európa: az elhúzódó gazdasági átalakulás következményei Ukrajna gazdaságának példáján. Oroszország társadalmi- gazdasági fejlődésének sajátos vonásai, az ország világgazdasági szerepének alakulásában.

Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok társadalmi-gazdasági jellemzői

Ázsia regionális földrajza

- Délnyugat– Ázsia világgazdasági jelentőségének bemutatása; a szénhidrogénkincs szerepének igazolása a térség fejlődésében. A kultúrák találkozásának bemutatása Törökország példáján; Izrael fejlődésének társadalmi– gazdasági tényezői.
- Japán meghatározó szerepe Kelet– és Délkelet– Ázsia gazdasági fejlődésében. A feltörekvő új gazdasági hatalmak (Kína és India) fejlődésének sajátos vonásai.
- Délkelet– Ázsia gyorsan iparosodott országainak fejlődési sajátosságai, az eltérő fejlődési utak magyarázata.
- Ázsia elmaradott, szegény térségeinek bemutatása, a társadalmi-gazdaság problémák értelmezése és magyarázata.

Amerika regionális földrajza

- Az Amerikai Egyesült Államok szerepének bemutatása a világ gazdasági és pénzügyi

Amerika regionális földrajza

- Az Amerikai Egyesült Államok szerepének bemutatása a világ gazdasági és pénzügyi folyamatainak alakulásában. A gazdasági fejlődés sajátosságai, területi jellemzése, az összefüggések bizonyítása; az országon belüli gazdasági-területi átrendeződés sajátos vonásainak és okainak bemutatása.
- A NAFTA USA-n kívüli tagországai (Kanada és Mexikó), szerepük az együttműködésben példák alapján.
- Latin– Amerika gazdasági fejlődését befolyásoló tényezők, társadalmi– történelmi adottságok bemutatása; a fejlettség területi különbségei, a gazdasági fejlődés gócpontjainak jellemzői.
- A fejlődés ellentmondásainak feltárása az adóparadicsomok példáján; az országok világgazdasági szerepének bemutatása példák alapján.
- Brazília feltörekvő gazdaságának jellemzése, a fejlődést elősegítő és megnehezítő tényezők kiemelése.

Afrika regionális földrajza

- A gazdasági fejlődést befolyásoló természeti és társadalmi tényezők értékelése; a fejlettség területi különbségeinek bemutatása, az okok feltárása, a gazdasági fejlődést nehezítő tényezők elemzése.
- Észak– Afrika és trópusi Afrika földrajzi adottságainak összehasonlítása, a társadalmi-gazdasági felzárkózás lehetőségeinek példái. A Dél– afrikai Köztársaság fejlődésében szerepet játszó tényezők bemutatása.

Globális kihívások – a fenntarthatóság kérdőjelei

A globálissá váló környezetszennyezés és következményei

- A szférákat ért környezetkárosító hatások rendszerezése, az összefüggések feltárása, a lokális szennyeződés globális következményeinek igazolása példákkal; a környezetkárosodás életkörülményekre, életminőségre gyakorolt hatásának bemutatása.

Demográfiai és urbanizációs válság

- A népességrobbanás kialakulása, következményei, a folyamat összefüggéseinek, területi jellemzőinek feltárása. Eltérő népesedési folyamatok: csökkenő lélekszámú és intenzíven növekvő társadalmak jellemzőinek bemutatása példákon.
- A nagyvárosok terjeszkedése: az urbanizációs folyamat területi jellemzőinek, ellentmondásainak, társadalmi-gazdasági következményeinek feltárása példákkal.

Élelmiszertermelés és -fogyasztás területi ellentmondásainak felismerése. A fokozódó mezőgazdasági termelés környezeti hatásainak igazolása példákkal.

- A bioszféra és a talaj sérülékenysége. A genetikailag módosított termékek előállításának, elterjedésének lehetséges hatásai.
- A biogazdálkodás jellemzése.

A mind nagyobb mértékű fogyasztás és a gazdasági növekedés következményei

- A nyersanyag- és energiaválság kialakulásának folyamata. Az energia- és nyersanyag-hatékony gazdálkodás lényege, az alternatív energiaforrások hasznosítási problémái.
- A környezeti szempontok érvényesíthetőségének bemutatása a termelésben és a fogyasztásban, a fogyasztói társadalom és a tudatos fogyasztói magatartás jellemzőinek összegyűjtése, összevetése.
- A hulladékkezelés és a hulladékgazdálkodás fontosságának igazolása, a különböző megoldási lehetőség összevetése.

A környezet- és a természetvédelem feladatai.

- Az egyén társadalmi szerepvállalásának lehetőségei, a tevékeny közreműködés példáinak bemutatása. A helyi szerveződések, illetve a regionális és nemzetközi összefogás példái a környezet védelme és a fenntarthatóság eléréséért.
- A legfontosabb nemzetközi szervezetek tevékenységének bemutatása, a főbb egyezmények, irányelvek célkitűzéseinek ismerete. A megvalósítás eredményeinek és nehézségeinek bemutatása.

